

Kulttuuriselle yleisötutkimukselle kaikki on poliittista

CRUZ, Jon & LEWIS, Justin (eds.). *Viewing, Reading, Listening. Audiences and Cultural Reception*. Westview Press, Boulder, etc. 1994. 275 s.

Yleisöjä koskeva tutkimus lienee tätä nykyä kansainvälisesti julkaistuimpia. Jon Cruzin ja Justin Lewisin toimittama kokoelma paisuttaa tätä 'kirjastoa' hyvinkin kiinnostavasti. Teos sisältää noin tuusinalta kirjoittajalta empiirisiä ja teoreettisia artikkeleita, joissa huomiota saavat muutkin joukkoviestinnän muodot kuin yleisötutkimusta viime vuodet hallinnut televisio. Tarjolla on esimerkiksi musiikkivideon, sähköisten keskustelufoorumien, afrikanamerikkalaisen musiikin, kirjallisuuden ja romanttisten kertomusten "kulttuurista reseptiota" empiiriseiltä kannalta lähestyviä artikkeleita.

Jutut tarjoillaan kulttuuritutkimuksen löyhän kehikon sisällä, sillä — toimittajien sanoin — synteessin tuottaminen yleisötutkimuksen tämänhetkisestä äännten sekamelskasta olisi sula mahdottomuus. Itse asiassa Cruz ja Lewis kaipaavat keskusteluun lisää melskettä, jotta esiin nousisi uusia, laaja- alaisempia ja kriittisempiä näkemyksiä yleisöjen tutkimisesta.

Kokoelma on leimallisesti yhdysvaltalainen; tekstit siihen on pyydetty Massachusettsin yliopiston yleisötutkimusryhmässä vierailleilta amerikkalaistutkijoilta. Brittiläisistä kulttuuritutkijoista mukana on kuitenkin David Morley, ja sokerina pohjalta löytyy vuonna 1989 tehty Stuart Hallin haastattelu, jossa kirjan toimittajat ja osa kirjoittajista panevat Hallin pohtimaan mm. sisäänkoodaus/uloskoodausmallin kuuluisi käyneitä pulmia. Näiden kahden herran esiintyminen ja

toimittajien muistutus siitä, että yleisön aktiivisuudelle estoita hurraavat tutkijat ja vapaan markkinatalouden puolesta-puhujat ovat samalla poliittisella asialla, asemoi kirjaa nimenomaisesti kriittisen kulttuuritutkimuksen leiriin — erotukseksi yhdysvaltalaisen kulttuuritutkimuksen parjatusta postmodernistis- populistisesta versiosta.

Kulttuuritutkimuksen näkökulma yleisöihin korostaa kokoelman toimittajien suulla ensiksikin tieteidenvälisyyttä. Eritoten humanististen ja yhteiskuntatieteiden vuorovaikutus on heistä samalla tehnyt ongelmalliseksi kysymyksen siitä, miten yleisö pitäisi ymmärtää ja käsitteellistää.

Toiseksi se, että kaikki kirjoittajat ovat harrastuneita merkitysprosesseista, kokoaa artikkelit kulttuuritutkimuksen nimikkeen alle. Lähes jokaisessa huomio kohdentuu tavalla tai toisella representaation ja reseption suhteeseen, ts. siihen miten erilaisia joukkoviestinnän 'tekstejä' vastaanotetaan ja tulkitaan. Varsinaisesti vain Morley pyrkii laajentamaan merkityksen alaa teksti (representaatio)- yleisö- suhteen ulkopuolelle. Hän tarkastelee viime vuosilta tutuksi käyneeseen tyyliinsä niitä konkreettisia tapoja, joilla uutta viestintätekniikkaa kotitalouksissa otetaan omaksi, sekä niitä merkityksiä, joita siihen arkisessa käytössä liitetään. Silti se "kohtalaisen ajantasainen kartta", jonka kokoelma kulttuurisen yleisötutkimuksen kentästä hahmottelee, rajaa käytännössä ulkopuolelleen arkisen joukkoviestintien käytön etnografisesti viritettyneen tutkimuksen. Tästä rajauksesta olisiin kaivannut keskustelua ja perusteluja kirjan johdantoartikkeliin.

Jos artikkeleille etsii muita yhteisiä nimityksiä, yksi sellainen on politiikka- termin innokas viljely. Kokoelman tekstien perusteella mikä tahansa representaation ja/tai reseption muoto on 'politiikkaa', joskin tällöin jää määrittelemättä mitä politiikalla täsmällisesti ottaen tarkoitetaan (esimerkiksi suhteessa politiikan perinteisempiin ymmärtämistapo-

hin). Toisaalta etenkin kokoelman feministiset kirjoittajat — naistutkimuksesta tuttuun tapaan — tähdentävät tutkimuksen itsensä poliittisia sitoumuksia ja vaikutuksia. Heistä tutkimusenteko on yksi kulttuurinen käytäntö muiden joukossa — käytäntö, jossa toimivien tekemisillä ja tekemättä jättämisillä on omat hyvinkin konkreettiset sosiaaliset vaikutuksensa.

Lähtökohtia yleisötutkimukselle

En törmännyt kirjassa yhteenkään haukotuttavaan tekstiin; jokainen niistä ansaitsisi tulla seikkaperäisestikin esitellyksi. Seuraavassa kauhon kokoelman annista esiin vain haukkapaloja.

Avausartikkelissa *Justin Lewis* purettu merkityksen ja merkityksellistämisen problematiikkaan. Sen tarkastelu on hänestä välttämätöntä, jos halutaan arvioida kriittisesti kulttuurin tuotantoa, representaatioita ja vastaanottoa. Yksi keskeisimpiä teoreettisia välineitä tällöin on merkityksen tutkimus tai — kuten Lewis Saussuren kielenkäyttöä mukailien puhuu — semiologia. Semiologiaa hyödyntäneet tutkijat ovat hänestä kuitenkin ummistaneet silmänsä siihen sisältyvältä radikaalilta lupaukselta. Käsittäessään semiologian lingvistiikan parannelluksi versioksi he ovat typistäneet sen joukoksi teknisiä välineitä, joilla dekonstruoida ja rekonstruoida tekstejä. Lewis esittääkin sen jyrhykön kannan, että nykymuodossaan merkityksen tutkimus ja yleisemmin tekstintutkimus, joka ei ota varteen yleisöjä, saattaa kyllä olla älyllisesti virkistävää, mutta yhteiskunnallisesti ja poliittisesti se on merkityksetöntä. Ennen kuin kriittiset tekstintutkijat ehtivät karahtaa lopullisesti takajaloilleen, hän kuitenkin kiirehtii 'tekstualisoimaan' yleisön varteenottamista toteamalla, ettei se välttämättä edellytä todellisten yleisöjen empiiristä tutkimista. Yleisöä (so. sen merkityksenantoja) voidaan näet etsiä monelta suunnalta, vaikkapa niistä muista kulttuurituotteista (fiskeleisistään 'toisen ja koimannen asteen teksteistä'), joita kulloisenkin lajityypin yleisö kuluttaa.

Siiti semiologian 'oikea' ymmärtäminen edellyttää yleisön huomioon ottamista tekstien erittelyn ehtona. Tämä perustuu Lewisin mielestä siihen, että merkitsijän ja merkityn kytkeytyminen yhteen merkiksi ei ylimalkaan olisi mahdollista ilman merkityksellistävää toimintaa. Merkityksellistämisen teoriaksi ymmärretty semiologia tarjoutuukin tässä kulttuurilähtöisen yleisötutkimuksen teoriakehykseksi. Lewisin mielestä se mm. ratkaisee yhden kulttuurin ja ideologian tutkijoita piinanneen epistemologisen perusongelman, nimittäin kysymyksen diskurssin ja todellisuuden suhteesta. Muista konstruktivistisista teorioista poiketen semiologia kiistää näiden kahden välisen eronteon ja määrittelee diskursiivisen itsessään todelliseksi samalla kun todellisuus on usein (joskaan ei aina) diskursiivista. Ratkaisun ytimessä on tietysti merkitys: diskursiivinen ja/tai materiaallinen todellisuus on kulttuurisesti olemassa vain merkityksellistämisen prosesseissa. Semiologian haastavimmaksi tehtäväksi Lewis nimeää sen selvittämisen, miksi merkityksenanto — merkityksen potentiaalisesta rajattomuudesta huolimatta — käytännössä noudattaa ahtaita ja vakiintuneita kaavoja.

Ron Lembon artikkeli on kiinnostava mm. sikäli, että hän tavoittelee siinä spesifisti yhdysvaltalaiseen joukkoviestintämaisemaan soveltuvaa television ja yleisön suhteen mallia ja tekee sen kriittisimalla kitkerään sävyyn tähänastisen (brittiläishenkisen) kulttuuritutkimuksen eräitä peruseräitteitä. Tässä mielessä artikkeli onkin eräänlainen soraääni ellei jopa kummajainen kirjan kokonaisuudessa. Lembo lähtee siitä, että televisio on yksi kulutus-kulttuurin monista tuotteista, joista ostaja voi valita tyydyttäkseen vapaa-ajan kulutustarpeitaan. Ideologiaan ja nimenomaisesti tekstin ideologiseen mahtiin yksisilmäisesti tuijottava kulttuuritutkimus on hänestä sivuuttanut sen, että "kulutuksen esineenä" televisiota käytetään tietoisesti ja itselle mielekkäästi ('mindfully'). Tällöin on jäänyt huomaamatta, että ihmiset ovat

oppineet näkemään television erilaisissa muoteissa tarjoamien merkitysten läpi. Välineen valtaa vähentää entisestään se, ettei sen tekstejä useinkaan seurata paneutuneesti, pikemminkin päinvastoin. Kyse on Lembon mielestä samalla katsojien yleisemmästä itserefleksiivisyydestä — sosiaalisen minän ulottuvuudesta, joka ei palaudu valtasuhteisiin. Tämän kyvyn symboliseen vastarintaan kulttuuritutkimus on rajannut vain alakulttuuristen toimijoiden ominaisuudeksi. Lembo esittääkin, että (yhdysvaltalaisen) television ja katsojien kohtaaminen edustaa omaa kulttuurimuotoaan. Kyse on sellaisen "sosiaalisen muotoutumisesta", joka ei palaudu sen enempää ohjelmiston valmiisiin diskursiivisiin muotteihin kuin lukkoonlyödyistä sosiaalisista asemista (kuten luokka, rotu, sosiaalinen sukupuoli, etnisyyttä) tuotetuihin tulkintoihin vaan juontuu jostakin niiden "tuolta puolen".

Jos halutaan tutkia television roolia amerikkalaisten sosiaalisessa kokemuksessa — ja sen mahdollisia vaikutuksia siihen — huomio tulee Lembon mielestä kohdistaa niihin tapoihin, joilla katsojat ovat 'mielekkäästi' tekemisissä nimenomaan television representaatiomuotojen kanssa. Pätevän lähtökohdan tarkastelulle tarjoaa kapitalistista yhteiskuntaa jäsentävä jako työhön ja vapaa-aikaan. Konkreettisesti tutkija saa televisiokulttuurista otteen yksittäisten katsojien kokemusten kautta. Lembo erottaa television käytössä kolme erilaisia 'mielekkäitä' toimintoja sisältävää vaihtoa: valmistautumisen, vuorovaikutuksen ohjelmien kanssa ja tavat, joilla katsel(tu) mukautetaan osaksi arkielämää. Vaikka Lembo korostaa arkisten televisiokokemusten tärkeyttä ja on itse tulkinut niitä 'etnografisesti', hän ei tuo lainkaan esiin, millaista television katselu arkisena toimintana on, puhumattakaan että päästäisi kuuluviin edes pihauksen itse katsojilta. Mediaetnografiasta Lembon erottaa sekkin, ettei hän lähde liikkeelle television katselusta arkielämän elimellisenä osana vaan halu-

aa tarkastella, miten katsel(tu) mukautetaan osaksi arkielämää katselun lopettamisen jälkeen.

Representaation, reseption ja niiden tutkimisen politiikkaa

Siinä missä Lembo tuntuisi yleistävän keskiluokkaisen yhdysvaltalaisen kuluttajan jonkinlaiseksi transsendentiksi minäksi, joka on televisiotulkinnoissaan riippumaton sosiaalisesta ja kulttuurisesta asemoinnistaan, *Andrea Press* ja *Elizabeth Cole* ovat artikkelissaan kiinnostuneita siitä, miten työväenluokkaiset naiset suhtautuvat television representaatioon abortista. Heidän mielestään keskustelussa abortin julkisesta esittämisestä on tyystin sivuutettu ne tavat, joilla tämä esittäminen on nyky- Yhdysvalloissa kytköksissä yhteiskuntaluokkaan. Press ja Cole muistuttavat, että televisiorepresentaatioiden tuottajat käsikirjoittajat ohjaajat ja näyttelijöihin ovat keskiluokkaisia. Abortin merkityksellistämisen televisiossa nimenomaisesti köyhien työväenluokkaisen naisten ongelmaksi kuvastaakin tapaa, jolla keskiluokka tarjoaa tulkintojaan työväenluokkaisesta kokemuksesta ja identiteetistä työväenluokalle itselleen. Tyypillistä näille tulkinnoille on, että ne sivuuttavat työväenluokkaa pirstovat etniset, rodulliset, uskonnolliset ja muut erot.

Press ja Cole keskittyvät artikkelissaan aborttiin myönteisesti suhtautuvien työväenluokkaisen naisten tulkintoihin kahdesta aborttia käsittelevästä fiktiivisestä televisio-ohjelmasta (*Cagney ja Lacey* - poliisisarjan yhdestä jaksosta vuodelta 1985 ja tosipohjaisesta televisioelokuvasta *Roe vs. Wade* vuodelta 1990). Ryhmäkeskustelujen pohjalta he havaitsivat kaksi erilaista tapaa suhtautua niin siihen, miten abortti esitetään televisiossa kuin yleisemminkin keskiluokkaiseen elämäntapaan ja sen yhteiskunnalliseen auktoriteettiasemaan. Toista suhtautumistapaa he kutsuvat 'keskiluokkaan samastuvaksi' ja toista 'työväenluokkaan samastuvaksi'. Edelli-

seen ryhmään kuuluvat naiset arvostelivat kiivaasti television tuottamaa abortin representaatiota ja sanoutuivat irti sen heille paternalistisesti tarjoilemasta subjektiasemasta. Myös jälkimmäiseen kuuluvat torjuvat heille tarjotun keskiluokkaisesta tulkinnan. Samalla he kuitenkin torjuvat myös tavan, jolla keskiluokkaa esittää itsensä ulkopuolisena suhteessa aborttikysymykseen. Pressin ja Colen mielestä työväenluokkaan samastuvien naisten kritiikki on perustavampaa kuin keskiluokkaan samastuvien, koska jälkimmäisillä keskiluokan arvojen viimekätinen hyväksyminen vie pohjan pois hallitsevien merkitysten vastustamiselta. Työväenluokkaan samastuville epäluuloinen etäisyydenpito sekä keskiluokkaiisiin arvoihin että televisioon antaa mahdollisuuden vastustaa joukkoviestintän pyrkimyksiä määrittellä heidän identiteettinsä.

Pressin ja Colen tutkimus on esimerkki sekä representaation ja reseption politiikan tarkastelusta että naistutkimuksen omasta poliittisesta orientaatiosta. Tutkijat asettuvat tietoisesti työväenluokkaisen naisten 'puolelle' haluten antaa heille mahdollisuuden kritisoida keskiluokkaisia tulkintoja työväenluokkaisesta (nais)kokemuksesta. Yleisemmin Press ja Cole pyrkivät nostamaan näkyviin kuitun, joka vallitsee yksiniittisen julkisen — joukkoviestintän ja politiikan — retoriikan ja niiden mutkikkaiden puhetapojen välillä, joilla ihmiset keittiön pöytien äärellä, kouluissa, työpaikoilla ja muissa sosiaalisissa yhteisöissä jäsentävät todellisuutta ja itseään. Kynnisesti voisi tietysti kysyä, kuinka "omalla äänellään" Pressin ja Colen tutkittavat lopulta pääsevät puhumaan (tutkijathan viime kädessä selittävät mitä näiden puheet 'todella' tarkoittavat). Silti voi aina toivoa, että tämäntyyppinen tutkimus panisi edes keskiluokkaiset tutkijat pohtimaan omien yleisöjäsenennystensä lähtökohtia ja seurauksia.

Jon Cruzin artikkelissa on niin ikään kyse representaation ja reseption politiikan erittelystä; tarkemmin ottaen sen

tarkastelusta, miten yhteiskunnan hallitsevat ryhmät voivat hyödyntää alistettujen ryhmien kulttuuria ratkaistaakseen sosiaalisia ristiriitoja ja ajaakseen omia etujaan. Cruz tarkastelee, miten Yhdysvaltain valkoinen eliitti 1800-luvun jälkipuoliskolla 'keksi' mustan väestön kertomus- ja musiikkiperinteen ja alkoi muokata niistä tulkintaa omiin tarkoituksiinsa. Mustan väestönsosan äänet irrotettiin omista merkitysyhteyksistään ja työstettiin osaksi sosiaalisten uudistajien, yhteiskuntakriitikkojen, kasvattajien ja yhteiskuntatieteilijöiden määrittelemää ja hallitsemää poliittista ja kulttuurista kenttää. Eliitti määritteli afrikanamerikkalaiselle musiikille tietyn 'yleisesti hyväksytyin' identiteetin ja paikan yhdysvaltalaisessa kulttuurissa. Cruz hahmottelee kehityslinjan, jossa afrikanamerikkalainen musiikki muuntui eliitin diskursseissa 1860-luvun 'todistuslausunnoista' 1890-luvulle tultaessa 'artefakteiksi'. Edellisessä vaiheessa negrospirituaalinen merkitys mustalle väestölle itselleen pääsi vielä esiin, koska tämä oli tarkoituksenmukaista Pohjoisen eliitille poliittisessa kamppailussa Etelän kanssa. Jälkimmäisessä vaiheessa spirituaalit riisuttiin kokonaan moraalista ja kantaaottavasta aineksesta ja ne muunnettiin (eritoten kansantieteen myötävaikutuksella) rationaalisen tiedon luokiteltaviksi oleviksi esteettisiksi objekteiksi.

Sut Jhally puolestaan raportoi omasta 'poliittisesta' projektistaan, jolla hän pyrki järkyttämään ihmisten itsestäänselviä tapoja merkityksellistää kaupallista — mainosten luomaa ja ylläpitämää — representaatiomaisemaa. Eritoten hän puuttui tapaan, jolla vakiintuneet populaarit representaatiot naisista otetaan vastaan. Venäläisten formalistien (vaikkei näihin viittaakaan) lailla Jhallyn pontimena on ajatus *oudontamisesta* — tutun tekemisestä vieraaksi ja näin sen toimintalogiikan ja arvotusten paljastamisesta. Interventiotaan varten Jhally sommitteli "mainostajien unelma-kanavan" MTV:n musiikkivideotarjonnasta oman versionsa, joka sai nimen

Dreamworlds. Sen ideana oli tehdä tunnistettavaksi — ennen muuta visuaalisiin koodeihin puuttumalla — se Jhallyn mielestä suorastaan bruttaali väkivaltaisuus, johon naisten esittäminen kaupallisessa kulttuurissa perustuu. Hänen käsityksensä musiikkivideoista, joita usein pidetään hyvin monisyisinä teksteinä, onkin tältä osin tyyli.

Dreamworlds sai osakseen rankkaa arvostelua samalla kun Jhallyn toiminnan moraalista oikeutusta perättiin monella suunnalla. Esimerkiksi monet feministit katsoivat, että hänen videonsa esitti naiset väärinvaltuutetuina. Toisista taas sen väkivaltaisten kuvien vyörytys nosti perverssin mielihyvän ties monenteen potenssiin. Kolmansien mielestä se ei tehnyt oikeutta kommentoimiensa musiikkivideoiden omille merkityksille. *Dreamworldsin* herättämät myrskyisät tuntemukset ja kiivaat pohdinnat Jhallyn luennoilla ja lukuisissa muissa tilaisuuksissa eri puolilla Yhdysvaltoja kuitenkin osoittivat hänelle itselleen, että hän oli onnistunut tavoitteessaan problematisoida ihmisten 'spontaani', visuaaliseen mielihyvään perustuva katsomistapa. Monet *Dreamworldsin* nähneistä kommentoivat, etteivät voi enää koskaan katsoa musiikkivideoita 'viattomasti'. Toisissa — etenkin naiskatsojissa — video herätti paitsi raivoa ja pelkoa myös — mielihyvän ongelmallistumisen myötä — kysymyksen omasta 'rikoskumpanuudesta'.

Janice Radwayn artikkelissa itseäni kiinnosti eniten hänen pyrkimyksensä määrittellä uudelleen oma tutkijanasemansa. Radway suosi itseään siitä, että asettui kymmenen vuoden takaisessa *Reading the Romance* -kirjassaan haastateltaviensa yläpuolelle tuomaroimaan heidän vääränlaista makuun samalla kun toivotteli pikaista perikatoa heidän suosimalleen lajiyttymille. Nyt Radwayn kelkka on kääntynyt lähestulkoon ympäri sekä romanttisiin kertomuksiin että niiden naislukijoihin nähden. Hän peräänkuuluttaa uutta "romanttisten kertomusten politiikkaa", jos-

sa tutkija liittoutuisi kirjoittajien ja lukijoiden kanssa puolustamaan fantasian toimintakykyistävää potentiaalia — ”päiväunia paikkana, jossa on mahdollisuus kriittiseen ja utooppiseen toimintaan”.

Saattaa hyvinkin olla, kuten Radway nyt ajattelee, että romanttiset kertomukset, niiden kirjoittajat ja lukijat ovat osallistuneet aktiivisella ja kaikkea muuta kuin konservatiivisella tavalla naisellisen seksuaalisuuden ja laajemmin naisidentiteetin uudelleen määrittelyihin. Minusta hän kuitenkin vie huonon omantunnon potemisen turhan pitkälle hahmottelemalla tutkijaposiitiota, josta (nais)lukijat näyttävät ongelmatomasti ainoiksi ’oikeassa olijoiksi’. Tutkijan ei siis tulisi — toisin kuin esim. Press ja Cole tekevät — problematisoida myös niiden toimijoiden sosiaalista identiteettiä ja merkityksenantoa, joiden puolelle hän itse asettuu?

Kuka tutkii oikein?

Kokoelman kiinnostavuutta lisäävät eri tekstien väliset jännitteiset keskustelusuhteet — alkaen Lewisin ja Lembon kulttuuriselle (television) yleisötutkimukselle laatimista, keskenään riitasointuisista linjanvedoista. Yksi kirjan perustavimmista jännitteistä on ’aktiivisen yleisön’ teorian ja kriittisenä itseään pitävän kulttuuritutkimuksen välinen mitteliö. Julkilausuttuun muotoon tämän kädenväännön pukee päätösartikkelissa *Ian Angus*. Hänestä yleisön moninaisia ja luovia tulkintakykyjä juhliiva suuntaus on tätä nykyä niin niskan päällä kulttuurisessa joukkoviestinnän tutkimuksessa, että se uhkaa tylsyyttää siltä viimeisenkin terän. Keskeisimpänä argumenttinaan Angus lataa peliin sen moneen kertaan kuullun syytöksen, että aktiivisen yleisön puolestapuhujat jättävät huomiotta kulttuurisen tuotannon ja vastaanoton laajemmat yhteydet.

Anguksen juttua voi lukea suoranaishana kommenttipuheenvuorona esimerkiksi Radwayn artikkelille, jossa tämä omaksuu enemmän tai vähemmän ky-

selemättä romanttisten kertomusten lukijoilleen tuottaman mielihyvän ja jopa näkee siinä kumouksellista potentiaalia. Myös *Denise Bielbyn* ja *C. Lee Harringtonin* artikkelit sähköisistä keskustelufuorumeista, joilla osallistujat ”luovasti ja aktiivisina toimijoina” vaihtavat mielipiteitä, tietoja ja juoruja saippuaoopperoista, leimautuu Anguksen kriteereillä liberaaliksi pluralismiksi, joka taputtelee alati keskittävää kapitalistista kulttuuriteollisuutta kannustavasti selkään.

Vaikka olisikin Anguksen kanssa samaa mieltä siitä, ettei yleisötulkintojen moninaisuus ole sama asia kuin joukkoviestintäkoneiston hallinta (kanta, jota myös esim. David Morley on vuosia pitänyt esillä), sopii silti kysyä, kuinka kohdallinen — hedelmällisyydestä puhumattakaan — hänen yleisön aktiivisuutta korostaville anniskelemansa tyyli tuomio lopulta on. Itse ainakin vierastan sen taustalla pilkottavaa käsitystä, että vain ’julkisen’ (kuten perinteisesti ymmärretyn politiikan) alueelle kohdentuva tutkimus voi olla kriittistä ja yhteiskunnallisesti relevanttia. Kuten *Elizabeth Long* kirjallisuuden lukupiirejä käsittelevässä artikkelissaan huomauttaa, tällainen ajattelutapa sivuuttaa sen, että juuri erilaisissa merkityksellistämisen käytännöissä — jopa mitä ’yksityisimmäksi’ perinteisesti miellettyssä kirjojen lukemisessa — tuotetaan ja ylläpidetään sosiaalisia identiteettejä ja sosiokulttuurista järjestystä. Anguksen (ja yleisemminkin itseään kriittisiksi tituleeraavien yleisötutkijoiden) omaksuma leppymättömän ylituomarin rooli ei myöskään anna lupauksia ’yliempaattisten etnografien’ ja ’kaikentietävien kriitikoiden’ välisen kuilun ylittämistä.

Samalla Anguksen oma ohjelmanjulistus ’aidosti demokraattiseksi ja kriittiseksi yleisöä koskevaksi teoriaksi’ herätti mielessäni epäilyksiä mm. siksi, että hän asettaa sen ongelmatomaksi ihanteeksi ”väliittömään vastavuoroisuuteen” ja näin puhujien tasavertaisuuteen perustuvan keskinäisviestinnän. En pysty tältä istumalta näkemään, mitä demokraattista — tasavertaisuuden mielessä — kes-

kinäisviestinnässä sinällään välttämättä on. Tokkopa siinä esimerkiksi puhujien sosiaaliset asemat tai kontekstuaaliset tekijät lakkaavat vaikuttamasta. Myös Anguksen tapa ladella ohjelmaansa ja tuomioitaan filosofisen mestaridiskurssin oikeassaolemisen korkeuksista pörhisti niskakarvojani. Ja kun hän ei millään tavoin konkretisoi visioitaan, kaiheramaan jäi ilkeämielinen kysymys, miten hänen tavoittelemansa joukkoviestinnän ’keskinäismalli’ poikkeaa etenkin kaupallisilta televisiokanavilta hyökyvistä kontakti-, visailu-, kisailu-, tunnustus- ja terapiaohjelmista. Meilläkinhän vaikkapa Maikkarin *Noppapotin* juontaja toimittaa ah niin sydämellisesti osallisiksi kulloisetkin kisailijamatit ja -liisat, studioyleisön — ja ”koko rakkaan Suomen kansan”.

Seija Ridell

Vastaanottotutkimusta intuition voimalla

VIRTA, Teija. Saippuaooppera ja suomalaiset naiset. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 43. Jyväskylän yliopisto, 1994. 133 s.

SUONINEN, Annikka. Televisio lasten elämässä. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 37. Jyväskylän yliopisto, 1993. 171 s.

Jyväskylässä toimiva nykykulttuurin tutkimusyksikkö on monella tavalla edistänyt kulttuurintutkimuksen elämää Suomessa. Laitos on esimerkiksi julkaisnut useammankin opuksen verran ”uuden aallon” laadullista vastaanottotutkimusta kirjallisuuden, lastenohjelmien ja saip-